

Marc Martin

...HATOLJ BELÉM, BELJEBB, MÉG MÉLYEBBEN
TÉVEDJ EL SÚRÚMBEN, TALÁN MAJD KI TUDLAK
VEZETNI RENGETEGEMBŐL, HA NETÁNTÁN NEM
PUSZTULSZ EL ÚTKÖZBEN...

(PÉLDÁZAT NÁDAS PÉTER ÉLETMŰVÉRŐL, JEAN GIONO NYOMÁN)

„A magunkhoz vett táplálék, ameddig eredeti minőségében marad, és szilárdan úszik gyomrunkban, teher; csak akkor válik szöveteink és vérünk részévé, amikor korábbi állapotából átváltozik. Vigyük véghez ugyanezt szellemi táplálékainkkal, amit felhőrpintünk [...]. Emésszük meg őket; másként emlékezetünkbe jutnak, nem szellemünkbe. Pártoljuk hűségesen és tegyük őket magunkévá, hogy egység váljék a sokból, mint ahogy egyetlen szám lesz az egyes számokból, ha a kisebb, egymástól különböző összegeket egybefogja az összeadás. Ezt kell tennie lelkünknek: minden, ami segítette, rejtse magába, s csak azt mutassa meg, amit belőle létrehozott.”

Seneca: *Erkölcsei levelek Lucilliushoz*, LXXXIV. levél¹

Ahhoz, hogy igazán megismerjünk valakit a maga teljes emberi mivoltában, hogy kitapinthatjuk színtiszta szubsztanciáját, bizony sok idő szükséges. Évekbe, életekbe telhet. Idő híján nem vesszük észre az illetőt, vagy csak felszínesen, esetleg félreismerjük, és így elhanyagoljuk, sőt lelkiismeretfurdalás nélkül el is felejtjük. Mint *A kútnál szomjan döglők* című slágerben.

Szóval egyszer réges-régen, húszévesen és máris remeterákosan, valamilyen ismeretlen, kihalt táj úttalan útjain eltévedtem. Úgy is mondhatnám, hogy egy isten háta mögötti szélverte pusztán, merre se vas-, se kocsit nem vezetett, de még a féllábú madár se járt. Három napja kóvályogtam, az előző éjszakát erős altatóval, fel-felriasztó görcsös lidércnyomások árán vészelttem át egy elhagyatott falucska széteső csontvázában, alkonyatkor kiittam csikóbőrös kulacsom utolsó kortyát, így hát mielőbb víz kellett, ivóvíz. A romba dőlt, földetlen, szélmardosta, esőrágta, maroknyi ház láttán kótyagosan úgy véltem – annál is inkább, mert annak idején mesterséges

¹ ford. Kurcz Ágnes, Seneca prózai művei. I., Bp, 2002, 376.

mennyországokhoz folyamodtam nap mint nap, nehogy szétmorzsoljon a kibaszott világfájdalom -, hogy e könyörtelen pusztaság kellős közepén egykor (halál)biztosan kútnak vagy szökőkútnak kellett lennie, a valaha itt élő, és azóta véletlenül sem visszajáró lelkek számára.

Rábukkantam ugyan egy romos kútra, de ki tudja mióta az is kiszáradt, talán szívemnél, számnál is jobban. Amerre csak mentem, mendégéltem késő délutánig (legszívesebben a fejemen jártam volna, hisz azt sem tudtam, melyik lábamra álljak), vizet sehoh se láttam, csöppet sem, még délibáb formájában sem.

Bárcsak az életvágyról ne jutna mindjárt az eszünkbe a szomj. Avagy nincs olyan ember, aki mindenfajta szomjúság nélkül iszik, és aki mégis, mindhalálig szomjas marad? Merthogy olyan is létezik, szomjasnak lenni, a legcsekélyebb szomj nélkül. Amíg a húgycső el nem záródik.

Ezen a verőfényes júliusi napon tombolt a nyár, a gazlepte síkság megsárgult már, és erdők vagy ligetek hiányában (amerre csak káprázó szemem ellátott, magányos, csenevész fák meredtek itt-ott a semmibe), úgy süvített a forró szél, akadálytalanul és lebírhatalan hévvel, hogy köröskörül az égen hatalmas hullámokká dagadt porfelhők tornyosultak, mintha a föld feloldódott volna az égboltban. Az őselemek megmérkőztek egymással és ahelyett, hogy a föld megmaradt volna földnek, az ég égnek és a víz víznek (ha egyáltalán maradt volna víz), olybá tűnt előttem, errefelé a teremtés lépésről-lépésre épül le, óskáosszá fejlődik vissza, egyetlen magának való elem sem tud elnyugodni, hiszen az önállóságuk megőrzéséhez szükséges közlépre rátalálniuk képtelenség e fátlan, csontszáraz sivatagban.

Nagy a kívánság, a vágy erős, a remény fénye parányi és mindig mérhetetlenül messze imbolyog. Ha másért nem, a vízért mentem tovább, mint aki jobb híján továbbhúzza az élet unt igáját.

Mindenütt csak porlepte szárazságba, napégette tájba ütköztem. Végül valami dombocska búbján kirajzolódó árnyéket véltem felfedezni, úgy fél mérföldnyi távolságban. Hátha ott - rémlik, hogy ezt gondoltam e lidérces pillanatban -, hátha ott, *cette fois peut-être*, úgyhogy lépteim az árnykép felé irányítottam, amit magányos, villámsújtotta fatörzsnek néztem.

Valójában egy juhász volt. Birkái ott heverték mellette a forró földön, a nyáj fodrosan pihent.

Megkínált a kulacsából, és felélesztett anélkül, hogy megszólaltam vagy bármit is kértem volna, majd szürkületkor az esztenájához vezetett, szóltanul, de szavak nélkül is szívélyesen és szelíden. A kristálytisza vizet egy mélységes, természetes lyukból merítette, saját gyártmányú kötéllel.

Metszően kék szemű, remetéhez illően szűkszavú ember volt. Ám oly sugárzóan magabiztos; lerítt róla, hogy bízva bízik e nyugodt biztonságban. Szintúgy hallgatag, torzonborz kutyája jóindulattal fogadott, mindenféle öröm vagy képmutatás nélkül.

Nem holmi kunyhóban lakott, hanem szerény, ám minden ízében igényes kőházban, amit sajátkezűleg varázsolt elő az eredetileg itt álló romhalmazból. Teteje szilárd volt és immár vízálló. Hiába ostromolták a dühöngő szelek, egy cserép sem zörgött rajta.

Elmosogatott edények, tisztára söpört padló, szellős tér, olajozott puska, lassú tűzön forró leves: rend, tisztaság és mértékletesség uralkodott odabent, de nem úgy, mintha ez lett volna a lelke mindennek. Megfigyeltem azt is, hogy aznap reggel, mint valószínűleg minden áldott hajnalon, simára borotválkozott (holott ha véletlenül velem nem, senkivel sem találkozott volna), s ha foltozta is öltözéke egyes darabjait, a foltozás láthatatlanra sikerült, egy felfeslett gomb nem sok, annyi sem volt rajta.

Megfelezte velem a levesét. Ha éjnek idején netán besurranna házába az a bizonyos, angyaloknál magányosabb, tisztaszívű farkas, ez az ember biztosan nem verné agyon, gondoltam, ha bármit is gondoltam. Odanyújtottam neki a dohányzacskómat, mire kijelentette, már régóta nem bagós, de tőle nyugodtan rágyújthatok.

Miközben mohó tudómba szívtam a sodort anyagot, mélyebbre, egyre mélyebbre – anélkül, hogy bármelyikünk is szóvá tette volna, tudtam, hogy nála természetesen megalhattam most is, máskor is –, fölállt, majd kisvártatva visszaült, kezében egy zsákcokskával, s ennek makkokból álló tartalmát kiöntötte az asztalra. Éles figyelemmel vette őket szemügyre egymás után, és szétválasztotta a jót a rossztól. Fölajánlottam neki, hogy segítek. Az én dolgom, kaptam válaszul. Annyira elmerült a munkájában – így utólag mondhatnám, a százszor szent hivatásában –, annyira átélte, hogy nem erősködtem. Ennyiből állt az esti beszélgetésünk. Miután a legszebb, legegészségesebb makkokat félretette, tízes csomókba rendezte. Ezekből közben még eltávolított néhányat (annyira közelről vizsgálta őket, hogy a szemmel alig látható repedések sem kerültk el a figyelmét), végül száz, tökéletes épségű makk feküdt előtte. Erre abbahagyta szertartásszerű munkáját és lefeküdtünk.

Altató nélkül – csodák csodája, eszembe se jutott, hogy be kéne vennem –, szóval anélkül, hogy lelki pöcegödröm kiáradásaival küszködtem volna, csakhamar mélységes álomba merültem.

Ebből az emberből áradt a béke. Másnap reggel engedélyt kértem rá, hogy otthonában tölthessem a napot. Rám fért ugyan egy kis pihenés, de leginkább a kíváncsiság hajtott. Kérésemet természetesnek vélte, pontosabban az a határozott érzésem támadt, hogy őt az égvilágon semmi sem zavarja. Egy vödör vízbe áztatta a gondosan válogatott-megszámolt, makkokkal teli jutazsákcokskáját.

Miközben terelgette a nyáját, megfigyeltem, hogy bot gyanánt másfél méteres, hüvelykujjni vasrudat tart a kezében. Párhuzamosan haladtam mellette, követtem, mintha ártatlanul sétálnék. Egy legelőszerű kis völgyben a kutyára bízta birkáit, megfordult és elindult felém. Üldözési mániámban attól féltem, szememre veti majd kíváncsiskodásom, de nem: csak útba estem, és egyszerűen felajánlotta, hogy kísérem el, ha nincs épp jobb dolgom.

A kívánt helyre érkezvén, fönt a domb tetején, vasrúdját a földbe szurkálta, s minden betömendő lyukba egy-egy makkot vetett el. Övé-e ez a föld, kérdeztem. Nemmel válaszolt. Tudja-e, kié? Azt sem. Lényegtelen. Véleménye szerint a szénégetők okozta erdőirtás miatt haldoklott a vidék. Így most ő tölgyeket ültetett. Naponta százat. Azaz eddig százezret, hiszen három éve már ennek az erdősítési műveletnek szentelte életét. A százezer közül húszezer bújti ki már. A rágcsálók, illetve a kiszámíthatatlan gondviselés miatt várható volt, hogy a fele odavész.

Elképesztő! Harminc év múlva gyönyörű lesz ez a tölgyes, kiáltottam rövidlátó lelkesedéssel. Mire ő halkán csak annyit jegyzett meg: ha még él – csak most tűnt fel, hogy ötven körül lehetett –, harminc év múlva annyi sok új tölgy, bükk, kőris, fenyő meg nyárfa terebélyesedik majd a láthatáron és azon is túl, hogy a leendő tízezer csak egy csepp lesz a tengerben.

Aztán elsodort az élet, múltak az évek. Van úgy, hogy egy-egy szó vagy egy dallam, vagy éppenséggel egy ember, akivel egyetlenegyszer, futólag találkoztunk, úgy tör lelkünkre-szívünkre, hogy tele lesz az életünk vele és minden zugból ütemét halljuk, amerre csak járunk. Hiába emlékeztem rá néha-néha, hiába képzeltem el gyakorta a gyarapodó erdőt és a varázslatot, ahogy a csontszáraz pusztaságból lassan élőhely teremődik, ahogy környezetével összhangban egyre önfenntartóbb és virulóbb lesz, egyre gazdagabb állat- és növényvilágban – mindennek nem tulajdonítottam különösebben mély, sürgető jelentőséget, és így sokáig elnyelt a hétköznapi életem. Aus den Augen, aus dem Sinn.

Míg egy szép napon – mert harminc év elteltével szentül meg voltam győződve róla, hogy hamarosan értem jön kicsorbult kaszával a karakán Kaszás, ennél fogva evilági, földhözragadt kézzelfogható, szemmel látható vigaszt óhajtottam –, útra keltem.

Sokáig kerestem őt. Győzhetetlen, istenpótló atlétaként dolgozott tovább, a hajdani esztenától mintegy harminc-negyven kilométerre. Mintha csak tegnap búcsúztam volna tőle el, szótlánul, de szívélyesen, szelíden fogadott. Egy héttel később úgy döntöttem, ezúttal nem utazom el. Ugyan minek, kiért. Ezt természetesen nem tettem szóvá. Önmagamnál is jobban ismert, mert aznap, anélkül hogy bármit is kértem volna, beleegyezett, hogy hozzá szegődjek. Vasrudat is adott, mintha csak átadta volna a stafétabotot.

E bámulatba ejtő, felismerhetetlen vidék láttán, ahol víz csobogott az embe-remlékezet óta kiszáradt medrekben, ahol mohával benőtt, sás- és fűzlepte nádas partok és mocsarak az élet csodálatos feltámasztásáról tanúskodtak, arra gondoltam, végül is gancegál, hogy ember embernek farkasa. Ússe kő. Tegye tönkre önmagát, akár engem is, ha éppen kedve szottyán rá, ha ebből áll ördögi szabadsága. De mást ne.

Kiváltképpen ezt az erdőt ne. Ne számíts hát arra, nyájas, vadidegen olvasó, hogy eláruljak bármit is erről az élő csodáról. Elég annyit tudnod, hogy létrejött és valahol pompázik. Még annyit hozzá – bár bevallom, ezt inkább magamnak mondom, mintha továbbra is erről kéne önmagam meggyőzni –, hogy a mi fajzatunk nemcsak a legrosszabban tetszeleg. Ha belegendolok, hogy egy magányos, pusztán testi és lelki erejére hagyatkozó ember képes volt e sivatagot Kánaánná változtatni, az emberi lét, minden buktatója ellenére, csodálatos.